LATVIANATURE

ES LIFE Programas projekts
“Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija”
(LIFE19 IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature)

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

Zālāju atbalsta pilotprogramma «ZIEDU PĻAVAS»

Maija Medne, Ģirts Baranovskis
Dabas aizsardzības pārvalde

82.Latvijas Universitātes starptautiskā konference 23.02.2024

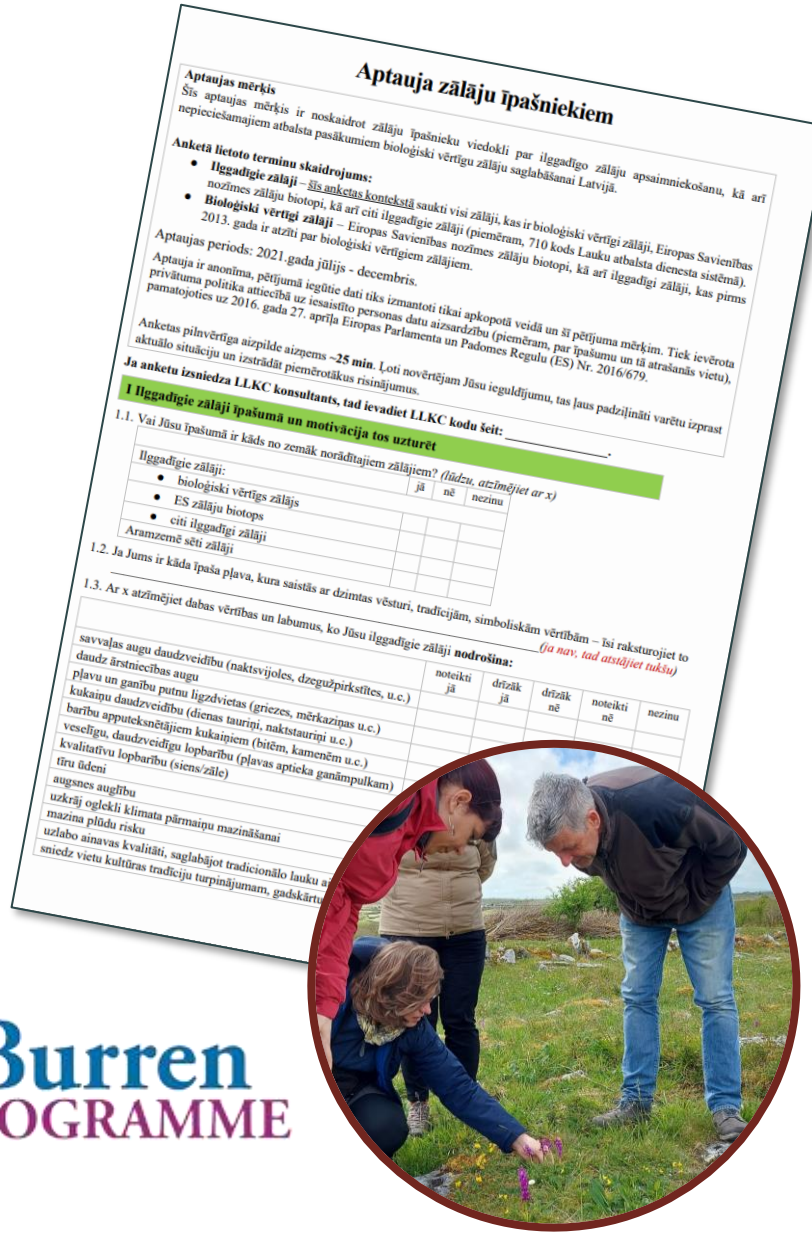
Kādēļ radās Ziedu pļavas?

- Zālāju biotopi – apdraudētākā ES biotopu grupa, kas joprojām izzūd;
- Latvijā līdz šim bija pieejams tikai rīcīborientēts zālāju atbalsts LAP ietvaros
- Eiropas pieredzē - dažādas rezultātorientētas programmas (https://www.rbpnetwork.eu/)
- Jātestē BVZ veidošana un jaunas sadarbības formas ar zemju īpašniekiem

Pilotprogrammas izstrāde

- Zālāju īpašnieku aptaujas – 442 anketas (ilggadīgie zālāji, biotopi, LLKC un ViA)
- Dažādu valstu programmu, pētījumu apzināšana, t. sk. attālinātas sanāksmes ar Somiju, Lietuvu, Igauniju, Īriju, Vāciju, Rumāniju, Slovēniju un brauciens uz Burren programmu Īrijā (DAP, VARAM, LU).
- Darba grupas LIFE IP LATVIANATURE partneru lokā: DAP, VARAM, LLKC, LU, ViA

Aptauja zālāju īpašniekiem

Aptaujas mērķis

Šīs aptaujas mērķis ir noskaidrot zālāju īpašnieku viedokli par ilggadīgo zālāju apsaimniekošanu, kā arī nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem bioloģiski vērtīgu zālāju saglabāšanai Latvijā.

Anketā lietoto terminu skaidrojums:

- **Ilggadīgie zālāji** – šīs anketas kontekstā saukti visi zālāji, kas ir bioloģiski vērtīgi zālāji, Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopi, kā arī citi ilggadīgie zālāji (piemēram, 710 kods Lauku atbalsta dienesta sistēmā).
- **Bioloģiski vērtīgi zālāji** – Eiropas Savienības nozīmes zālāju biotopi, kā arī ilggadīgi zālāji, kas pirms 2013. gada ir atzīti par bioloģiski vērtīgiem zālājiem.

Aptaujas periods: 2021.gada jūlijs - decembris.

Aptauja ir anonīma, pētījumā iegūtie dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā un šī pētījuma mērķim. Tiek ievērota privātuma politika attiecībā uz iesaistīto personas datu aizsardzību (piemēram, par īpašumu un tā atrašanās vietu), pamatojoties uz 2016. gada 27. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 2016/679.

Anketas pilnvērtīga aizpilde aizņems ~**25 min**. Ļoti novērtējam Jūsu ieguldījumu, tas ļaus padziļināti varētu izprast aktuālo situāciju un izstrādāt piemērotākus risinājumus.

Ja anketu izsniedza LLKC konsultants, tad ievadiet LLKC kodu šeit: _____.

I Ilggadīgie zālāji īpašumā un motivācija tos uzturēt

1.1. Vai Jūsu īpašumā ir kāds no zemāk norādītajiem zālājiem? *(lūdzu, atzīmējiet ar x)*

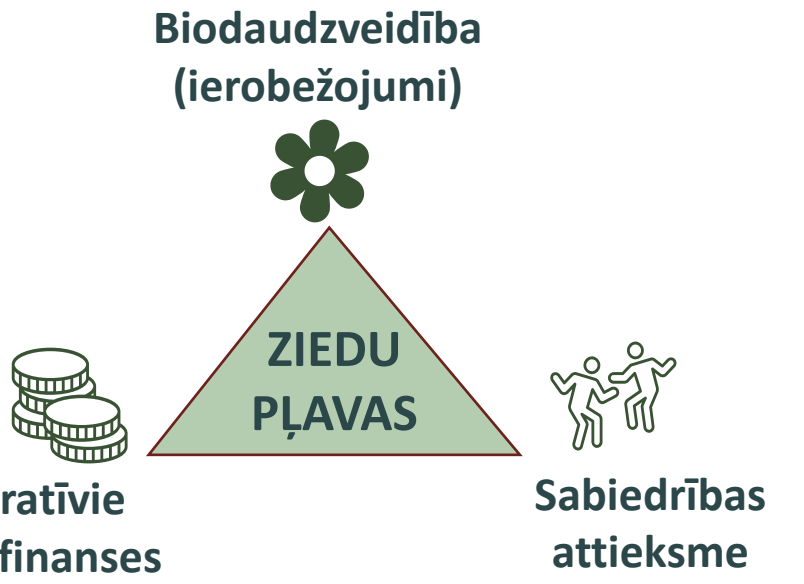
Ilggadīgie zālāji:	jā	nē	nezinu
• bioloģiski vērtīgs zālājs			
• ES zālāju biotops			
• citi ilggadīgi zālāji			
Aramzemē sēti zālāji			

1.2. Ja Jums ir kāda īpaša pļava, kura saistās ar dzimtas vēsturi, tradīcijām, simboliskām vērtībām – lūsi raksturojiet to *(ja nav, tad atstājiet tukšu)*

1.3. Ar x atzīmējiet dabas vērtības un labumus, ko Jūsu ilggadīgie zālāji **nodrošina:**

	noteikti jā	drīzāk jā	drīzāk nē	noteikti nē	nezinu
savvaļas augu daudzveidību (naktsvijoles, dzegužpirkstītes, u.c.)					
daudz ārstniecības augu					
pļavu un ganību putnu ligzdvietas (griezes, mērkaziņas u.c.)					
kukaiņu daudzveidību (dienas tauriņi, naktstauriņi u.c.)					
barību apputeksnētājiem kukaiņiem (bitēm, kamenēm u.c.)					
veseligu, daudzveidīgu lopbarību (pļavas aptieka ganāmpulkam)					
kvalitatīvu lopbarību (siens/zāle)					
tīru ūdeni					
augsnes auglību					
uzkrāj oglekli klimata pārmaiņu mazināšanai					
mazina plūdu risku					
uzlabo ainavas kvalitāti, saglabājot tradicionālo lauku a					
sniedz vietu kultūras tradīciju turpinājumam, gadskārtu					

Pilotprogrammas mērķi

DABAS AIZSARDZĪBAS MĒRĶI

- Uzlabot bioloģisko daudzveidību potenciālajos bioloģiski vērtīgajos zālājos privātajās zemēs
- > 675 ha
- 4 gadu ietvars – limitētas iespējas

ADMINISTRATĪVIE MĒRĶI

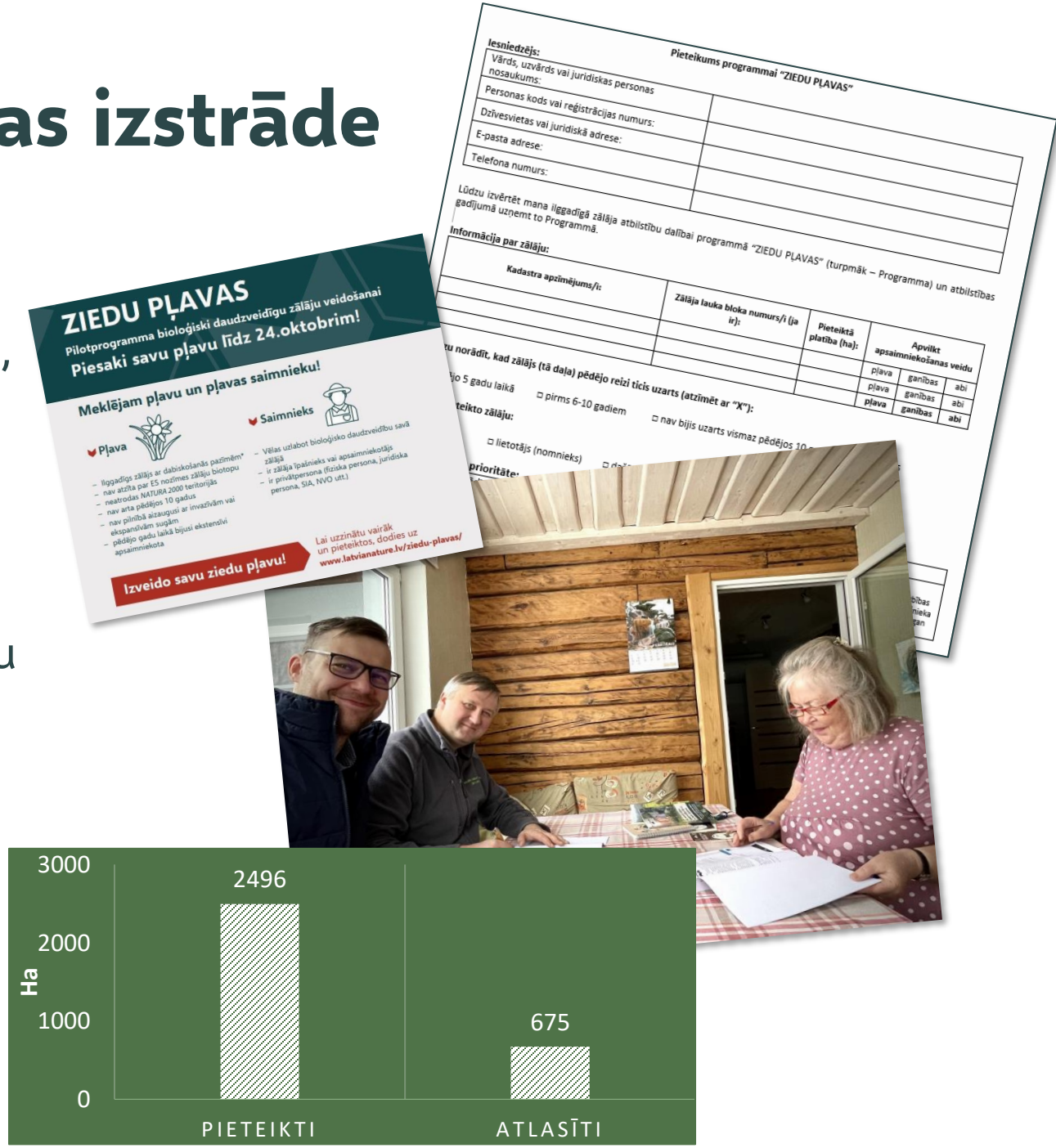
- Atrast labāko pieeju, procedūru, sistēmu
- Spēja sniegt priekšlikumus nacionālajam līmenim
- Efektivitāte (finanses/cilvēkresursi)
- Integrēt uz mērķi orientēto pieeju

SABIEDRISKIE MĒRĶI

- Izpratne par dabas daudzveidību
- Spēja motivēt zālāju īpašniekus
- Komunikācijas pieejas
- Konsultācijas
- Iesaiste monitoringā
- > 40 (70) saimniecības

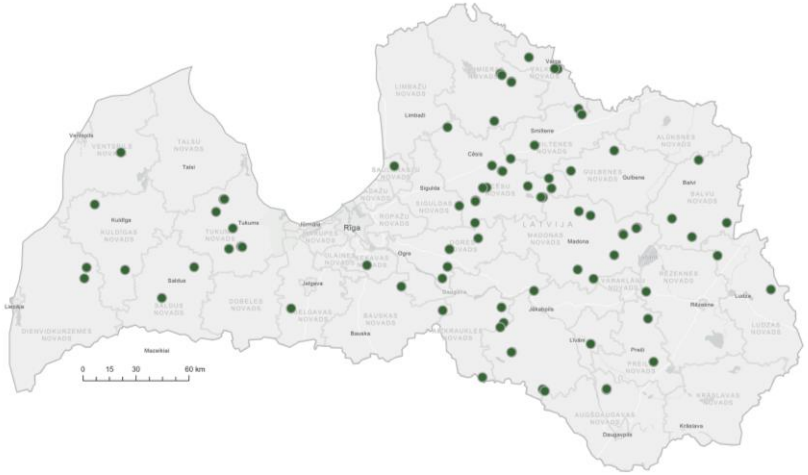
Pilotprogrammas izstrāde

- 30.06.2022 Kritēriji dalībai programmā
- 2022. g. vasara – sākotnējā pieteikšanās, zālāju apsekošana
- 20.09.2022. - metodika atbalsta likmju aprēķināšanai
- 2022.gada oktobris: izsrtādāts nolikums un izsludināta pieteikšanās dalībai Ziedu pļavās
- 2022. gada novembris, decembris: pieteikumu izvērtēšana, rezultātu paziņošana
- 2023. gada janvāris – maijs: līgumu slēgšana

Pilotprogrammas norise

- Pieejamais finansējums – 405 000 euro (saņem zālāju īpašnieki)
- Programmu koordinē Dabas aizsardzības pārvalde (LIFE-IP LatViaNature)
- Uzņemtas 70 saimniecības (t.sk. 7 konsultāciju līgumi)
- Programmas norise 2023. – 2026.g.
- Dalībnieki: fiziskas personas, SIA, ZS
- Visa Latvijas teritorija

Zālāji:

- **675 ha**
- Ilggadīgie zālāji lauku blokos un ārpus tiem;
- Neatrodas Natura 2000;
- Nav esošs ES nozīmes zālāju biotops;
- Pļavas (454 ha) un ganības (221ha);
- Dažādas kvalitātes zālāji;
- Mazākais lauks 0,6 ha, lielākais – 30 ha.

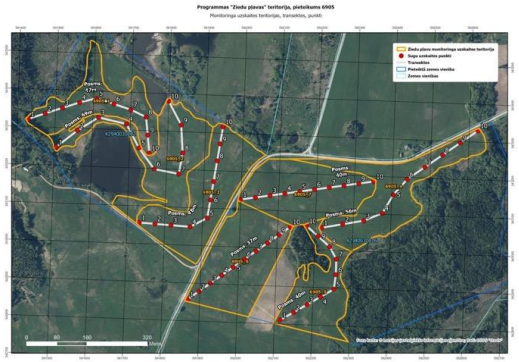
Pilotprogrammas norise

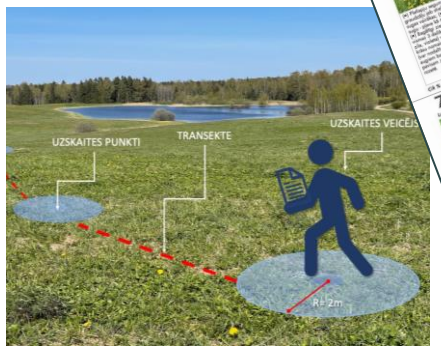
- Pilotprogrammas dalībnieku un DAP galvenie pienākumi (noteikti līgumā)

Zālāja apsaimniekotājs	Dabas aizsardzības pārvalde
Uzlabo zālāja bioloģisko daudzveidību, pielietojot savas zināšanas un pieredzi (virzās uz rezultātu)	Konsultatīvs atbalsts (t.sk. zālāju apsaimniekošanas plāna sagatavošana)
Piedalās apmācībās	Finansiāls atbalsts
Veic rezultātu novērtēšanu (monitoringu) un iesniedz ikgadēju atskaiti	Sasniegtā rezultāta novērtēšana (monitorings), LU līdzdalība
Dalās ar gūto pieredzi	Apmācību organizēšana

Rezultātu monitorings

- Katru gadu monitoringu veic gan dalībnieki, gan DAP/LU;
- Novērtē zālāja struktūras un 50 sugas;
- Iespējams novērtējumu veikt aplikācijā;
- No monitoringa rezultātiem ir atkarīgs maksājuma apmērs

Divu pieeju testēšana

REZULTĀTA PIEEJA (350 ha)

- Finansiālā atbalsta apmēru nosaka tikai **pēc sasniegtā rezultāta** (zālāja dabiskošanās pakāpes).
- Apsaimniekošanas pasākumu izvēle ir zālāja īpašnieka ziņā.
- Piemēram, atbilstoši iegūtajam punktu skaitam zālājs atbilst 2.maksājumu klasei un īpašnieks saņem 115 euro/ha neatkarīgi no tā, kādus apsaimniekošanas pasākumus īpašnieks veicis.

Lielāka brīvība, bet arī finansiālā nenoteiktība

KOMBINĒTĀ PIEEJA (325 ha)

- Finansiālā atbalsta apmērs ir daļēji atkarīgs no sasniegtā rezultāta un **daļēji atkarīgs no veiktajiem apsaimniekošanas pasākumiem.**
- Zālāja īpašniekam jāveic noteiktas minimālās apsaimniekošanas darbības saskaņā ar zālāja apsaimniekošanas plānu.
- Izpildot plānā noteiktās darbības, zālāja īpašnieks **garantē iespēju saņemt atbalsta daļu par paveiktajiem darbiem** atbilstoši plānam.
- Piemēram, atbilstoši iegūtajam punktu skaitam zālājs atbilst 2.maksājumu klasei (115 euro/ha). Bet tā, kā plānā bija saskaņoti darbi 130 euro vērtībā, tad īpašnieks var saņemt garantēto 130 euro/ha. Ja, saskaņoti darbi 100 euro vērtībā, bet rezultāts atbilst 2.klasei, tad saņem pēc rezultāta - 115 euro/ha.

Mazāka brīvība, bet lielāka finansiālā drošība

Zālāju apsaimniekošanas plāns

Ziedu pļavu teritorija Nr. 6546
ZĀLĀJU APSAIMNIEKOŠANAS PLĀNS
2023. GADAM*

Apsaimniekotājs:
Adrese
Zemes vienība (s)
ZAP sagatavotājs
Maija Medne (Dabas aizsardzības pārvalde)

1. ZĀLĀJA VISPĀRĒJS RAKSTUROJUMS UN VĒSTURISKĀ IZMANTOŠANA

Zālājs sastāv no vairākām daļām ar dažādu apsaimniekošanas vēsturi. Lielākajā daļā ir dažādu vecumu atmatas (audzēti l
zālāja dala ap māju līgstoši nav bijusi aparta. Pēdējos gados apsaimniekots kā siena pļava, reizi vasarā nopļaujot un novā

2. ZĀLĀJA PROBLĒMU RAKSTUROJUMS

Zālāja lielākajā daļa plaši sastopamas dažādas ekspansīvās sugas: parastā kamolzāle Dactylis glomerata, meža sunu
podagras gārsa Aegopodium podagraria, arī pļavas timotiņš Phleum protense un dziedniecības pienene Taraxocum
Calamagrostis epigeyos ekspansija. Dominē vienveidīga vai vidēji daudzveidīga pļavas struktūra. Zālājam vietām n
traucē apsaimniekošanu. Nocirsta krūmu pudura vietā saglabājušies celmi, veidojas atvases. Rietumu pusē zālāja
uzkrājusies kūla no pērnā gada atāla.

*Zālāja apsaimniekošanas plāns var tikt precizēts, t.sk. ņemot vērā 2023.gada specifiskos klimatiskos apstākļ
atstājuši būtisku ietekmi uz zālāju veģetāciju.

ES LIFE Programmas projekts
"Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija"
(LIFE19 IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature)

3.OBLIGĀTIE MINIMĀLIE APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI (2023.gads)

Nr.	Zemes vienība	Zālāja Nr.	Lauka bloka nr.	Problēma	Obligātie apsaimniekošanas pasākumi (Ziedu pļavu nolikuma 1. pielikuma punkts)	Vienība	Vienības izmaksas	Izmaksas gadā (EUR)
1.1.		6546		Ekspansīvo sugu izplatība, kūlas ierobežošana	Pļaušana ar zāles novākšanu (otra reize sezonā, līdz 15. septembrim*) (1.)	5,04 ha	98 EUR/ha	493,92
1.2.		6546		Atvašu ierobežošana	Atvašu pļaušana ar trimmeri (7.)	1 stunda	20 EUR/stundā	20
1.3.		6546		Nelīdzenas virsmas mazināšana, akmeņu izrakšana (8 gab.)	Vieglā traktortehnika (14.)	8 stundas	29 EUR/stundā	
1.4.		6546		Ekspansīvo sugu izplatība, nelīdzenas virsmas apstrāde, kūlas ierobežošana	Papildus zāles pļaušana ar trimmeri/izkapti, novākšana (4.)	2 cilvēk-stundas	9 EUR/stund	

*Apsaimniekotājam ir pienākums informēt DAP par šajā plānā noteiktā minimālā (obligātā) apsaimniekošan
dienu laikā pēc tā pabeigšanas (par to rakstot uz e-pastu: zieduplavas@daba.gov.lv un, ja iespējams, piev*

4.APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU KARTE

Programmas "Ziedu pļavas" teritorija 6546

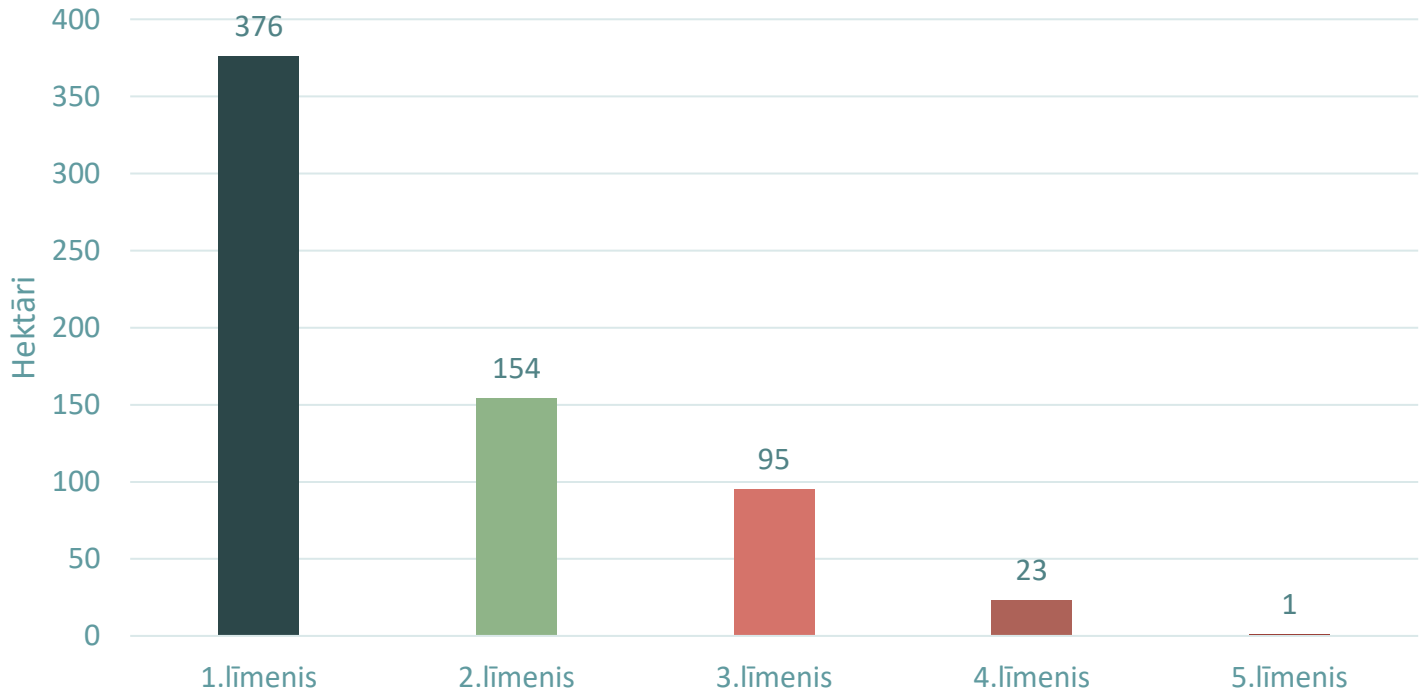
Mērogs: 1:2 500

Komunikācija

- Ievadseminārs par pirmo sezonu;
- Informatīva lapa par pirmo sezonu;
- Obligātie semināri (50/50 telpās un zālājā);
- Individuālas konsultācijas;
- Whatsapp grupa;
- Regulāri e-pasti ar atgādinājumiem;
- Ziedu pļavu sugu tests

Zālāju līmeņi un maksājumi 2023

- Kopā izmaksāti: 69 500 EUR
- Vidējais maksājums: 103 EUR/ha

Līmenis	1. līmenis	2. līmenis	3. līmenis	4. līmenis	5. līmenis
Punkti	...-20	21-40	41-60	61-80	81-100
Likme (euro/ha)	87	115	150	179	203

Pirmie secinājumi un izaicinājumi

- Ekspertu kapacitāte (konsultācijas + monitorings)
- Administratīvā kapacitāte (vienāds ieguldījums 0,6 ha vai 30 ha)
- Komunikācijas nozīme (pieprasījums pēc individuālām konsultācijām, *Whatsapp* grupa *u.c.*)
- 2023.g. klimatiskie apstākļi
- Normatīvais ietvars (nodokļi)
- Izstājušās tikai 2 saimniecības un vēl 2 «pazudušas»
- Dalībnieku zināšanu un attieksmes dažādība
- Dažāda iesniegto atskaišu kvalitāte
- Svarīgi sociālie faktori. Vai būs iespējams individuālu attieksmi nodrošināt valsts līmenī?

LATVIANATURE

ES LIFE Programmas projekts
“Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija”
(LIFE19 IPE/LV/000010 LIFE-IP LatViaNature)

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

Paldies par uzmanību!

latvianature.lv

Dabas aizsardzības pārvalde

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

LATVIJAS VALSTS MEŽI
KOKSNE • STĀDI • ATPŪTA

Pasaules Dabas Fonds
WWF
sadarbībā ar

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

DAUGAVPILS UNIVERSITĀTE

VIDZEMES AUGSTSKOLA

Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāte